Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥΣ ΠΙΝΑΚΙΔΑΣ ΤΟΥ ΕΝ ΠΥΛΩ, ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Me – ta – pa

Εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ventris — Chadwick κατὰ τὸ 1956 δημοσιευθέντα «Documents in Mycenaean Greek» Cambridge 1956 ἀναφέρεται ὅτι μεταξὺ τῶν εἰς τὰς πινακίδας ἀναγραφομένων καὶ ἀναγνωσθέντων ὀνομάτων δηλούντων πόλεις ὑπάρχει καὶ τὸ ὄνομα Me - ta - pa. Ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀρχαιολόγων σημειοῦται ὅτι εἰς τὰς πινακίδας ἐπανειλημμένως ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἀναγνωρίζεται εἰς αὐτὸ ἡ ἑλληνικὴ λέξις Μέταπα. (Ventris—Chadwick ἔνθ' ἀν. 143). Ταύτην θεωροῦν οἱ ῥηθέντες ἀρχαιολόγοι ὡς δηλοῦσαν τὸ ὄνομα ἑλληνικῆς πόλεως ἥτις ὠνομάζετο Μέταπα. Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος τοποθετεῖ τὴν πόλιν ταύτην εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Ὁ γνωρίζων ὅμως τὰ πράγματα καλύτερον ἱστορικὸς Πολύβιος, εἰς ὃν παραπέμπει καὶ ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, τοποθετεῖ αὐτὴν εἰς τὴν Αἰτωλίαν γαάφων ἐν 5, 7, 13 «πόλιν τὴν καλουμένην Μέταπαν, ἣ κεῖται μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς Τριχωνίδος λίμνης καὶ τῶν περὶ ταύτην στενῶν. Ἔστι γὰρ πᾶς ὁ παρὰ τὴν λίμνην τόπος ὀρεινὸς καὶ τραχὺς συνηγμένος ταῖς ὕλαις». Ὁ Ventris - Chadwick λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ τοπωνυμικὸν ὄνομα Μετάπιοι τὸ δηλοῦν τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Μετάπης ἀπαντᾷ εἰς ἠλειακὴν ἐπιγραφὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀναφερομένην εἰς συνθήκην μεταξὺ Ἀναίτων καὶ Μεταπίων ἄγονται εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ εἰς τὰς πινακίδας Me - ta - pa πρέπει νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν ἐν Αἰτωλίᾳ Μέταπαν. Ἐπειδὴ ὅμως δυσκολεύονται νὰ δεχθοῦν ὅτι ἡ ἐν Αἰτωλίᾳ Μέταπα ἀπετέλει μέρος τῆς ἐπικρατείας τοῦ Πύλου, διατυπώνουν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι θὰ πρόκειται περὶ πόλεως μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα κειμένης ἐν Τριφυλίᾳ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἤλιδος.

Ἡ ὑπὸ τῶν Ventris - Chadwick ἐκφραζομένη ὑπόθεσις ὅτι ἡ Μέταπα, περὶ ἧς πρόκειται εἰς τὰς πινακίδας τῆς Πύλου, ἔκειτο εἰς τὴν Τριφυλίαν, δὲν εὑρίσκει στήριγμα εἰς τὴν παράδοσιν. Δὲν ὑπάρχει ἀρχαία εἴδησις βεβαιοῦσα τὴν ὕπαρξιν πόλεως ὑπὸ τὸ ῥηθὲν ὄνομα ἐν Τριφυλίᾳ ἢ ἐν Ἤλιδι. Ἀναφέρεται εἰς ψήφισμα τῶν Ἀμφικτυόνων τοῦ ἔτους 216—15 πρόσωπον ὑπὸ τὸ ὄνομα Δημόκριτος Μετάπιος, ἀλλ' οὗτος φαίνεται ἀνήκων εἰς τὴν αἰτωλικὴν Μέταπαν. Ὅθεν πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ σχετισθῇ τὸ μυκηναϊκὸν τοπωνύμιον μὲ τοπωνυμίαν δηλωτικὴν πόλεως ἢ τοποθεσίας κειμένης ἐντὸς περιοχῆς ὑποκειμένης εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Πύλου.

Τοπωνύμιον, ὅπερ παρέχει δυνατότητας ταυτισμοῦ, εἶναι ἡ ὀνομασία Ματαπᾶς, ἥτις οὐ μόνον ἐπιζῇ εἰσέτι εἰς τὴν ἐπιχώριον χρῆσιν τῶν κατοίκων ὡς δηλωτικὴ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ τὴν διεθνῶς χρησιμοποιουμένην θαλασσογραφικὴν ἔνδειξιν Κάβο - Ματαπᾶς - Capo Matapan.

Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως Ματαπᾶς ἐπραγματεύθη ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Πανεπιστημίου Ι. Κ. Βογιατζίδης (βλ. Παράρτ. «Ἑλληνικῶν» ἀρ. 4 Θεσσαλονίκη 1953). Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τῆς προθέσεως «μετὰ» καὶ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «ἄπα», (ἆρ ἀρχ. ἰνδ.) ἥτις δηλοῖ τὸ ὕδωρ. Ἡ πρόθεσις μετὰ εἰς τὴν προκειμένην σύνθεσιν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ μεταξύ. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ λέξις εἰς τὴν ἀρχικήν της

μορφὴν Μετ · απα ἐσήμαινε τὴν μεταξὺ δύο ἀπῶν, δηλ. δύο κόλπων τοῦ Μεσσηνιακοῦ καὶ Λακωνικοῦ ἄκραν. Ἀκριβῶς τὸν ἀρχικὸν τοῦτον τύπον Me - ta - pa διέσωσαν αἱ ὑπὸ τοῦ Ventris - Chadwick ἀναγνωσθεῖσαι πινακίδες. Ἡ ἐπελθοῦσα μετατροπὴ τοῦ ἀρχικοῦ ε εἰς α Μέ - τα πα—Μάταπα ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ Βογιατζίδου ὡς προελθοῦσα ἐξ ἀφομοιώσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Δωρικῆς κατακτήσεως ἢ καὶ εἰς ὑστερωτέρους χρόνους. Καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους παρατηρεῖται τοιαύτη ἀφομοίωσις. Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἀντὶ «μεγαρικὸς» γράφεται «μαγαρικός», ἀντὶ «θεραπεύω» «θαραπεύω», Ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ ἐκ τῆς ἀνωτέρω σημειωθείσης συνθέσεως ἡ λέξις «Μέταπα» ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονόνος ὅτι μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ἡ αἰτωλικὴ πόλις «Μέταπα», ἥτις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυβίου ἔκειτο «ἐπ' αὐτῆς τῆς Τριχωνίδος λίμνης», ἦτο πόλις ἐκτισμένη μεταξὺ τῶν ὑδάτων. Ὁ Βογιατζίδης εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν διατριβήν του σελ. 137 ἀποδεικνύει ὅτι τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἅπα σημαίνει τὸ ὕδωρ προσάγων πρὸς ἀπόδειξιν τὸ ὄνομα Ἄναπος, μὲ τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο παραπόταμος ὅστις εἶχε πολὺ ὀλίγον ὕδωρ καὶ ἐχύνετο εἰς τὸν Ἀχελῷον. Κατὰ τὸ θέρος ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐστερεῖτο ὕδατος. Περαιτέρω ὁ Βογιατζίδης τὴν ἀρχαίαν προσωνυμίαν τῆς Πελοποννήσου ἥτις ἐκαλεῖτο καὶ Ἀπία, ἑρμηνεύει ὡς δηλοῦσαν χώραν περιβρεχομένην πάντοθεν ὑπὸ τῶν θαλασσίων ὑδάτων. Ειδικώτερον τὸ τοπωνύμιον Ἀπία ἐσήμαινε καὶ τὸ ἐν Πελοποννήσῳ Ἄργος εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ ὁποίου οἱ ποταμοὶ Ἴναχος καὶ Ἐρασῖνος ἐσχημάτιζον ἕλος.

Καὶ εἰς τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεσσαλικοῦ ποταμοῦ Ἀπι - δανοῦ βλέπει ὁ Βογιατζίδης τὴν λέξιν ἅπα τὴν δηλοῦσαν τὸ ὕδωρ· Ἐπίσης μνημονεύει ὅτι κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον ἡ Ἀπία ἐλέγετο καὶ Ἀπίς, ὅθεν τὸ ὄνομα Ἀπιδόνες= Ἀργεῖοι. Ἀναφέρεται προσέτι καὶ ποταμὸς ὀνόματι Ἀπιδὼν ἐν Ἀρκαδίᾳ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσαχθέντων στοιχείων δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν λέξιν Μέταπαν ὡς δηλωτικὴν χωρογραφικῆς περιοχῆς ἢ καὶ οἰκισμοῦ κειμένου μεταξὺ ὑδάτων ἢ δύο θαλασσῶν. Τὸ Ταίναρον ἦτο δυνατὸν νὰ κληθῇ Μέταπα ἄκρα ὡς ἐν Ἀκαρνανίᾳ ὑπῆρξε Μέταπα πόλις. Διὰ τῆς συχνῆς γλωσσικῆς χρήσεως κατέστη δυνατὸν νὰ χρσσιμοποιῆται ἡ λέξις ὡς οὐσιαστικὸν Μέταπα. Ἡ μετατροπή του εἰς ἀρσενικὸν γένος εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ἔχει ὡς παράλληλον ὁμοίαν μετατροπὴν τοῦ ἀντιστοίχου του ἐν Λακωνικῇ ἀκρωτηρίου. Καὶ τὸ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον ἐκαλεῖτο Μάλεια (ἄκρα ἢ πέτρα) εἰς δὲ τὴν νέαν ἑλληνικὴν μετετράπη εἰς Μαλέας—Μαλιᾶς—Κάβο Μαλιᾶς. Ὁμοίως καὶ ἡ Μέταπα ἄκρα μετετράπη εἰς Μέταπαν—Μάταπαν, ἐξ οὗ τὸ νεοελληνικὸν Ματαπᾶς, ὅπερ ἀνεγράφη εἰς τὰ Ἰταλικὰ ναυτικὰ ἐγχειρίδια τὰ περιγράφοντα τοὺς περίπλους τῶν παραλίων (Portolani) ὡς Capo Matapan.

A — ke — re — wa

Μεταξὺ τῶν ἀναγνωσθέντων ὑπὸ τῶν Ventris - Chadwick τοπωνυμίων τῶν δηλούντων κατ' αὐτοὺς πόλεις εἶναι καὶ τὸ ὄνομα A - ke - re - wa. Αὕτη ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν πινακίδα τὴν ἀναγράφουσαν τὰ ὀνόματα ἐννέα πόλεων ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέραν στρατιωτικοῦ περιεχομένου. Οἱ αὐτοὶ ἀρχαιολόγοι δέχονται ὅτι τό ἀναγνωσθὲν ὑπ' αὐτῶν εἰς πινακίδας εὑρεθείσας ἐν Κνωσσῷ καὶ ἐν Πύλῳ ὄνομα A - ki - re - u ταυτίζεται μὲ τὸ κύριον ἑλληνικὸν ὄνομα Ἀχιλλεύς. Κατόπιν τούτου θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ τό τοπωνύμιον A - ke - re - wa πρέπει νὰ εἶναι σχετικὸν μὲ τὸ κύριον ὄνομα A - ki - re - u Ἀχιλλεύς. Ἡ δυσχέρεια ὅμως ἥτις ἀνακύπτει ἔναντι τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως προέρχεται ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς παρατηρουμένης ὡς πρὸς τὸ φωνῆεν τῆς δευτέρας συλλαβῆς, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὸ κύριον ὄνομα εἶναι i εἰς τὸ τοπωνυμικὸν ὅμως e. Ἐάν πρὸς στιγμὴν παραβλέψωμεν τὴν ῥηθεῖσαν δυσχέρειαν δυνάμεθα νὰ διΐδωμεν εἰς τὸ A - ke - re - wa τοπωνυμικὸν μὲ τὴν μορφὴν Ἀχίλλεια (*Ἀχίλεια *Ἀχέλεια).

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ταινάρου παρέχει τὴν εἴδησιν ὁ Παυσανίας ὅτι ὑπῆρχον δύο λιμένες, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐκαλεῖτο 'Αχίλλειος· «ἄκρα Ταίναρον, καὶ λιμένες ὅτε 'Αχίλλειός ἐστι καὶ Ψαμαθοῦς» Παυσαν. III, 25,4. Τυγχάνει ἄξιον πολλῆς προσοχῆς ὅτι ὡς ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὁ ἄριστος φιλόλογος 'Ανάργ. Κουτσιλιέρης, ὁ εἰδικῶς ἀσχολούμενος μὲ τὰ παραταινάρια ἀρχαιοπινῆ τοπωνύμια, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ταινάρου διασῴζονται εἰσέτι εἰς τὴν λαϊκὴν γλωσσικὴν χρῆσιν ἀμφότερα τὰ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενα ὀνόματα τῶν λιμένων. Τὸ ὄνομα τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν λιμένων Ψαμαθοῦς διεσώθη ὑπὸ τὸν τύπον «Ψωμαθιᾶς», ὁ δὲ 'Αχίλλειος ὀνομάζετοι σήμερον «'Αχιλλούτσικος». Ὅθεν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὸ A - ke - re - wa τὸ παραταινάριον τοπωνύμιον 'Αχίλλειος λιμήν, ὅπερ ἐπεβίωσεν εἰς τὸ εἰσέτι χρησιμοποιούμενον 'Αχιλλούτσικος. Ὡς πρὸς τὴν σημειωθεῖσαν φθογγολογικὸν διαφορὰν ε)ι εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ πρώτη μορφὴ τοῦ τοπωνυμίου εἶχε τὸν μὲ τὸ ε τύπον 'Αχελεία εἰς ὑστερωτέραν δὲ περίοδον κατὰ παρετυμολογίαν συνεσχετίσθη ἡ λέξις μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος καὶ ἔλαβε τὸν τύπον 'Αχιλλεία ('*Αχίλειος). Ἡ χρῆσις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τῶν τύπων «'Αχίλλειος», «'Αχιλλεία» ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῆς παραδόσεως (βλ. σχετικῶς Λεξ. Liddell - Scott - Jones 'Αχίλλειος).

Ka – ra – do – ro

Τὸ μεταξὺ τῶν ἐννέα τοπωνυμίων συμπεριλαμβανόμενον Ka - ra - do - ro ὑπολαμβάνουν ὁ Ventris - Chadwick ὡς ἐνδεικτικὸν τοποθεσίας καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν Χάραδρος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο μνημονεύει ὁ Παυσανίας τέσσαρας ποταμούς. Περὶ τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν ποιεῖται μνείαν εἰς τὸ II, 25, 2 τοποθετῶν αὐτὸν εἰς τὴν 'Αργολίδα. Περὶ τοῦ δευτέρου, ὃν τοποθετεῖ εἰς τὴν βόρειον Μεσσηνίαν, κάμνει λόγον κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Μεσσηνιακῆς χώρας ἐν IV 33, 5. Εἰς τὸ VII βιβλ. 22, 11 καὶ 23, 1 μνημονεύει τὸν ἐν 'Αχαΐᾳ Χάραδρον, εἰς δὲ τὸ X, 33, 6 τὸν ἐν Φωκίδι. Περὶ τούτου σημειοῖ ὁ Παυσανίας «καί μοι τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ φαίνεται τεθῆναι τοῦ Χαράδρου τῇ πόλει». 'Εὰν ἠθέλομεν νὰ συσχετίσωμεν τὸ ἀναγνωσθὲν Ka - ra - do - ro λαμβάνοντες αὐτὸ ὡς ἔνδειξιν τοπωνυμικήν, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς αὐτὸ τὸν ἐν ἄνω Μεσσηνίᾳ ποταμὸν Χάραδρον, περὶ οὗ ὁ Παυσανίας γράφει «ῥεῖ δὲ ποταμὸς παρὰ τὸ Καρνάσιον Χάραδρος», Οἱ Ventris - Chadwick σημειοῦν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρεται τὸ Ka - ra - do - ro εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν Χάραδρον ἢ νὰ σχετίζεται μὲ τοὺς ἐν ἠλειακῇ ἐπιγραφῇ ἀναγραφομένους Χαλαδρίους. Δυνάμεθα ὅμως νὰ προχωρήσωμεν πέρα τῆς ῥηθείσης συσχετίσεως λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει τὴν παράδοσιν, ἣν ἀναφέρει ὁ Στράβων ἐν Η 369 ἔνθα κάμνει λόγον περὶ τῶν πόλεων Γερηνίας, Λεύκτρου καὶ Θαλαμῶν, αἵτινες ἔκειντο ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου. Εἰς τὰς πόλεις ταύτας προσθέτει καὶ ἑτέραν ὀνομαζομένης «Χαράδραν» γράφων τὰ ἀκόλουθα «οἰκίσαι δὲ λέγεται Πέλοψ τό τε Λεῦκτρον καὶ Χ α ρ ά δ ρ α ν καὶ Θαλάμας, τοὺς νῦν Βοιωτοὺς καλουμένους, τὴν ἀδελφὴν Νιόβην ἐκδοὺς 'Αμφίονι καὶ ἐκ τῆς Βοιωτίας ἀγαγόμενός τινας». Πιστοῦται διὰ τοῦ χωρίου τούτου ὕπαρξις ἐπὶ τοῦ βορείου τμήματος τῆς δυτικῆς Λακωνικῆς παραλίας πόλεως Χαράδρας σχετιζομένης μὲ ἀναγομένας εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον θρυλικὰς παραδόσεις. Θὰ ἦτο κατὰ ταῦτα δυνατὸν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ὕπαρξιν σχέσεως μεταξὺ τοῦ ἀναγνωσθέντος Ka - ra - do - ro καὶ τῆς ῥηθείσης πόλεως Χαράδρας. Ἡ πόλις αὕτη, ὅπως καὶ ἡ ἐν τῇ Φωκίδι, ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ τὸ ὄνομά της τοῦτο ἐξ ὑπάρχοντος πλησίον αὐτῆς χειμάρρου ῥέοντος διά τινος χαράδρας. Δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Λακωνίας τυγχάνει λίαν ὀρεινὸν καὶ διακόπτεται διαρκῶς ὑπὸ χαραδρώσεων.

Ὅθεν, ἐὰν οἱ γενόμενοι ταυτισμοὶ τυγχάνουν ὀρθοί, ἔχομεν ἀναγνωρίσει εἰς τὰς πινακίδας τῆς Πύλου τρία τοπωνύμια τοοποθετούμενα δύο μὲν (Me - ta - pa, A - ke - re -

wa) εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ταινάρου, ἓν δὲ (Ka - ra - do - ro) εἰς τὸ βόρειον τμῆμα τῆς δυτικῆς Λακωνικῆς ἀκτῆς.

Συσχέτισις τῶν ἀναγνωσθέντων τοπωνυμίων πρὸς τὴν Ὁμηρικὴν παράδοσιν

Ἐκ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Ventris - Chadwick ἀναγνώσες τῶν ἐνεπιγράφων πλακῶν τοῦ εἰς τὸν Ἄνω Ἐγγλιανὸν ἀνακαλυφθέντος μυκηναϊκοῦ μεγάρου πιστοῦται ὅτι τὸ ἐν Πύλῳ βασίλειαν ἤλεγχε σημαντικὸν κατ' ἔκτασιν τμῆμα τῆς νοτιοδυτικῆς Πελοποννήσου. Ἡ διαπίστωσις αὕτη εὑρίσκει στήριγμα καὶ εἰς τὰς παλαιὰς παραδόσεις. Ὁ Στράβων διαμνημονεύει ἀρχαίαν παράδοσιν, καθ' ἣν ἡ Μεσσηνία εἶχε περιέλθει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μενελάου εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Νηλειδῶν «Μετὰ δὲ τὴν Μενελάου τελευτήν, ἐξασθενησάντων τῶν διαδεξαμένων τὴν Λακωνικήν, οἱ Νηλεῖδαι τῆς Μεσσηνίας ἐπῆρχον» Στρ. 359. Ἀλλ' αἱ σχέσεις τῆς δυναστείας τῶν Νηλειδῶν μὲ τὴν Λακωνικὴν ὑποδηλοῦνται καὶ διὰ τῆς προσωνυμίας «Γερήνιος» τῆς ἀποδιδομένης ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εἰς τὸν Νέστορα.

Ὁ Πάυσανίας (III 26, 8) ἀναφέρων τὴν ὕπαρξιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του πόλεως Γερηνίας, ἣν ταυτίζει μὲ τὴν Ὁμηρικὴν πόλιν Ἐνόπην, γράφει «ἐν ταύτῃ τῇ πόλει Νέστορα οἱ μὲν τραφῆνα λέγουσιν, οἱ δὲ ἐς τοῦτο ἐλθεῖν φεύγοντα τὸ χωρίον, ἡνίκα Πύλος ἡλίσκετο ὑπὸ Ἡρακλέους».

Ἡ πηγὴ τῶν μυθολογικῶν τούτων παραδόσεων ἀνάγεται εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν τὸ βασίλειον τῆς Πύλου εἶχεν ἐκτείνει τὴν κυριαρχίαν του οὐ μόνον ἐπὶ τῆς Μεσσηνίας ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πινακίδων ἀπεκάλυψεν ἐννέα ὀνόματα πόλεων, ἐφ' ὧν ἤσκει τὴν κυριαρχίαν του τὸ βασίλειον τῆς Πύλου. Ταῦτα συμφώνως πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ventris - Chadwick (ἔνθ' ἀν. σελ. 142) εἶναι τὰ ἑξῆς

1ον Pi, 2ον Me - ta - pa, 3ον Pe - to - no, 4ον Pa - ki - ja, 5ον A - pu, 6ον A - ke - re - wa, 7ον E - ra - to, 8ον Ka - ra - do - ro, 9ον Ri - jo.

Οἱ Ventris - Chadwick ἀναγνωρίζουν εἰς τὴν λέξιν Ri - jo τὸ ἄκρωτήριον Ῥίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σήμερον ἡ πόλις Κορώνη (ἀρχαία Ἀσίνη). Ὁ ταυτισμὸς στηρίζεται ἐπὶ μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος (Η 360) «ἀπὸ δὲ τῆς Θουρίας καὶ Θουριάτης κόλπος, ἐν ᾧ πόλισμα ἦν Ῥίον τοὔνομα ἀπεναντίον Ταινάρου». Κατὰ πληροφορίαν τοῦ Ἐφόρου (παρὰ Στράβωνι Η 361) μία ἐκ τῶν πέντε διοικητικῶν περιφερειῶν, εἰς ἃς ὁ βασιλεὺς Κρεσφόντης εἶχε διαιρέσει τὴν Μεσσηνίαν ἐκαλεῖτο Ῥίον «Ἔφορος δὲ τὸν Κρεσφόντην, ἐπειδὴ εἶλε Μεσσήνην, διελεῖν φησιν εἰς πέντε πόλεις αὐτήν . . . Στενύκλαρον, Πύλον, Ῥίον κ[αὶ Μεσόλαν καὶ] Ὑαμεῖτιν».

Ἡ Pa - ki - ja ταυτίζεται ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω ἀρχαιολόγων μὲ τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, τὴν καὶ ἄλλως Σφαγίαν καλουμένην, ἡ Me - ta - pa τοποθετεῖται ὡς ἤδη ἐλέχθη ἀνωτέρω ὑπ' αὐτῶν ἐν Τριφυλίᾳ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς τῆς Ἤλιδος. Εἰς τὴν Pi - (Pi - ja) εἶναι δυνατόν, λέγουν οἱ ῥηθέντες ἀρχαιολόγοι, νὰ ὑπολανθάνῃ ἡ πόλις Φειαὶ ἡ κειμένη εἰς τὴν Πισάτιδα τῆς Ἤλιδος ὅπου νῦν τὸ Κατάκωλον (Στράβ. Η 350, 351), ἐπειδὴ ὅμως δὲν πιστεύουν ὅτι ἐξετείνετο ἐπὶ τοσοῦτον τὸ βασίλειον τῆς Πύλου, ἀποκλίνουν πρὸς τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται περὶ τῶν Φεῶν πόλεως μεταξὺ Πύλου, καὶ Ἤλιδος, ἣν παρέπλευσεν ὁ Τηλέμαχος ἐπανερχόμενος εἰς Ἰθάκην (Ὁμ. Ὀδύσσ. ο 297).

Ἀντιπαραβάλλοντες οἱ Ventris καὶ Chadwick τὸν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πινακίδων τῆς Πύλου πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου παρεχόμενον (Ἰλ. Β 591) κατάλογον πιστοποιοῦν ὅτι ὑπάρχει ἀντιστοιχία ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναφερομένων πόλεων.

Τὸ ὁμηρικὸν κείμενον ἔχει ὡς ἑξῆς:

«οἱ δὲ Πύλον τ' ἐνέμοντο καὶ Ἀρήνην ἐρατεινὴν
καὶ Θρύον, Ἀλφειοῖο πόρον, καὶ εὔκτιτον Αἰπὺ
καὶ Κυπαρισσήεντα καὶ Ἀμφιγένειαν ἔναιον
καὶ Πτελεὸν καὶ Ἕλος καὶ Δώριον
. . . . . .
τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
τῷ δ' ἐνενήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο».

Ἡ διαίρεσις τῆς ἐπικρατείας τοῦ Νέστορος εἰς ἐννέα περιοχὰς ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν Ὀδύσσειαν (γ 7). Ὁ Τηλέμαχος φθάσας εἰς Πύλον εὗρε τὸν Νέστορα καὶ τοὺς ὑπηκόους του νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα διῃρημένοι εἰς ἐννέα ὁμάδας

«ἐννέα δ' ἕδραι ἔσαν, πεντακόσιοι δ' ἐν ἑκάστῃ
εἵατο, καὶ προὔχοντο ἑκάστοθι ἐννέα ταύρους».

Ἡ κατ' ἀριθμὸν σύμπτωσις μεταξὺ τοῦ καταλόγου τῶν πινακίδων καὶ τῶν ὁμηρικῶν κειμένων θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ῥηθέντας ἀρχαιολόγους ὡς ἀξιοπρόσεκτος καὶ ὡς δυναμένη νὰ ἔχῃ ἱστορικὴν σημασίαν. Σημειοῦται ὅμως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντιστοιχία τῶν ὁμηρικῶν τοπωνυμιῶν πρὸς τὰς τῶν πινακίδων. Μόνον τὸ τοπωνύμιον A - pu, δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸ ὁμηρικὸν «Αἰπύ». Ἐκ τῶν ἄλλων τοπωνυμιῶν σχετικὸν εἶναι τὸ τοπωνυμικὸν ὄνομα Kuparissioi (Kuparisijo 56=An 657) πρὸς τὸ ὄνομα τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου μνημονευομένης Κυπαρισσήεντος. Ἐπίσης καὶ τὸ ἀναγνωσθὲν ἐπὶ πινακίδος A - pi - ke - ne - a θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν Ὁμηρικὴν Ἀμφιγένειαν καὶ ἡ δοτικὴ E - re - e μὲ τὸ Ἕλος (Ventr - Chadwick 143).

Ἂν θεωρήσωμεν ὡς ὀρθὸν τὸν προτεινόμενον ταυτισμὸν τοῦ Ri - jo μὲ τὸ ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ ἔχει κτισθῆ ἡ σημερινὴ Κορώνη καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ Me - ta - pa μὲ τὸ Ματαπᾶς καὶ θεωρήσωμεν τοῦτο ὡς δηλωτικὸν τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου, ἔχομεν τὰ δύο ἀκραῖα πρὸς νότον σημεῖα, εἰς ἃ κατέληγεν ἡ ἐπικράτεια τοῦ βασιλείου τῆς Πύλου. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐπιβοηθεῖται ἀπὸ τὸν ταυτισμὸν τῆς A - ke - re - wa μὲ τὸ ὄνομα Ἀχιλλεία ὅπερ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διεσῴζετο ὡς ὀνομασία «Ἀχίλλειος λιμὴν» τοῦ δυτικοῦ παραταιναρίου λιμενίσκου. Οὗτος μὲ τὸν ἀντιστοίχως ὑπάρχοντα πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καλούμενον Ψαμαθοῦντα λιμένα, περισφίγγουν τὴν μικρὰν χερσόνησον τοῦ Ταινάρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἱδρυμένος ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, νῦν δὲ ὑπάρχει ναυτικὸς φάρος. Ἡ ἐπιχώριος διάλεκτος διετήρησε ἀμφότερα τὰ τοπωνύμια ὑπὸ τὴν μορφὴν «ἀχιλλούτσικος» καὶ ψωμαθιά» (1). Περὶ τοῦ «Ἀχιλλείου λιμένος» παρέχει ἀξιόπιστον εἴδησιν οὐ μόνον ὁ Παυσανίας τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν, ἀλλὰ καὶ ὁ Σκύλαξ ὁ Καρυανδεὺς γράφων «Ἀχίλλειος λιμὴν καὶ ἀντίζυγος τούτου Ψαμαθοῦς λιμήν· ἐν τῷ μέσῳ προέχον εἰς τὴν θάλασσαν ἱερὸν Ποσειδῶνος Ταίναρος».

Ἡ συμπλησίασις ἀμφοτέρων τῶν λιμένων ἀπετέλει μικρὸν ἰσθμὸν νοτίως τοῦ ὁποίου ἐπροχώρει καὶ κατέληγε πρὸς τὴν θάλασσαν ἡ μικρὰ χερσόνησος τοῦ Ταινάρον. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ τοποθεσία αὕτη εἶχε στρατιωτικὴν σημασίαν οὖσα κατάλληλος πρὸς ἀπόκρουσιν ἐπιχειρουμένης εἰς τὸ Ταίναρον ἀποβάσεως. Ἡ τοιαύτη σημαν-

1) Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ φιλολόγου καθηγητοῦ Ἀναργ. Κουτσιλιέρη εἰς τὴν παραταιναρίαν περιοχὴν διεσώθησαν πλεῖστα ἀρχαιοπινῆ τοπωνύμια. Ταῦτα εἶναι, κατὰ τὸν ἀνωτέρω καθηγητὴν τὰ ἀκόλουθα ἅτινα εὑρίσκονται εἰσέτι εἰς χρῆσιν πρὸς ἔνδειξιν τοποθεσιῶν ἐλάχιστα ἀπεχουσῶν τοῦ Ταινάρου. Βάσσος (Δωρ. βαθὺς—βάσσων) Νώρια (Νεώρια· εἰς τὴν νῦν ἐπιχώριον Δακωνικὴν διάλεκτον προφέρεται μετ' ἐπενθέσεως τοῦ ι) Ψωμαθιὰ (Ψαμαθοῦς, τὸ νότιον ἀμμῶδες τμῆμα τοῦ λιμένος Ψαμαθοῦντος νῦν Πόρτο - Κάγιο) Ἀχιλλούτσικος (Ἀχίλλειος λιμὴν) χάρακες (χάραξ, ἀρχαῖον ὀχύρωμα) Πυλιάνι. Βλέπ. Ἀναργ. Κουτσιλιέρη «Παραταιναρία Ἀρχαιοπινῆ καὶ Βυζαντινὰ τοπωνύμια» «Πλάτων» τεύχ. 19/20, 1958 σελ. 240 κέ.

τικότης τοῦ Ταινάρου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ μυκηναϊκὸν τοπωνύμιον Me - ta - pa παρέχει ἤδη λαβὴν νὰ σκεφθῶμεν ὅτι τὰ ἀναγνωσθέντα εἰς τὰς πινακίδας ἐννέα ὀνόματα εἶναι δυνατὸν νὰ ἦσαν δηλωτικὰ οὐ μόνον πόλεων ἀλλὰ καὶ τοποθεσιῶν ἐπικαίρων διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ βασιλείου τῆς Πύλου. Ὡς ἐνισχυτικὸν τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως στοιχεῖον δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ ὅτι, ὅπως σημειώνουν οἱ Ventris - Chadwick, τὸ τοπωνύμιον A - ke - ra - wa ἀναφέρεται μετὰ τοῦ Ro - o - wa εἰς πινακίδας στρατιωτικοῦ περιεχομένου (Ventris - Chadwick ἔνθ' ἀν. σελ. 186 καὶ 187). Ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω ὅτι ὡς πρὸς τὸν ταυτισμὸν τῆς A - ke - re - wa πρὸς τὸ ἑλληνικὸν Ἀχιλλεία ἐπιπροσθεῖ ὡς δυσχέρεια ἡ φθογγολογικὴ διαφορὰ e)i. Εἶναι ὅμως δυνατὸν εἰς τὸ Ἀχιλλεία νὰ ὑπέκειτο ἀρχῆθεν ἡ λέξις Ἀχέλεια κατὰ παρετυμολογίαν δὲ ἔπειτα λόγῳ τῆς φήμης, ἣν περιεβλήθη τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος Ἀχιλλέως, νὰ μετετράπη εἰς Ἀχιλλείαν. Τὸ θέμα Ἀχελ - Ἀχερ—ὡς ἐνδεικτικὸν πλησμονῆς ὕδατος παρουσιάζεται εἰς τὰς ἑλληνικὰς λέξις Ἀχελῷος, Ἀχέρων ἀχερωῖς (=λεύκη). Τὸ A - ke - re - wa ὡς *Ἀχέρεια θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπετέλει τὴν ἀρχικὴν μορφὴν τοπωνυμίου, ὅπερ θὰ ἐδήλου περιοχὴν ὑδάτων πλησίον τοῦ Ἅδου κειμένην. Τὸ Ταίναρον κατὰ παλαιὸν μυθολογικὸν θρῦλον ἐλογίζετο ὡς τόπος εἰς ὃν ὑπῆρχε εἴσοδος φέρουσα εἰς τὸν Ἅδην. Τὸ ὕδωρ ἐθεωρεῖτο κατὰ τὰς παλαιὰς δεισιδαιμονίας ὡς φέρον εἰς τὴν ζῶσαν ψυχὴν τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἐξαφάνισιν. Ἀπήχησιν τοῦ τοιούτου πρὸ τοῦ ὕδατος δεισιδαίμονος φόβου εἶναι καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 36 ἀπόσπασμα τοῦ Ἡρακλείτου «ψυχῇσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι, ἐκ γῆς δέ ὕδωρ γίγνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή». Σχετικὴ πρὸς τὴν ἐν λόγῳ δεισιδαιμονίαν εἶναι καὶ ἡ σημασία τοῦ λατινικοῦ ῥήματος neco οὕτινος ἡ ἀρχικὴ σημασία ἦτο πνίγειν (¹), Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσαγομένων στοιχείων ἦτο δυνατὸν ὁ παραταινάριος λιμήν, ὅστις ἔλαβεν ἔπειτα τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχιλλέως, ἐν ἀρχῇ νὰ εἶχε τὸ ὄνομα *Ἀχέρεια—*Ἀχέλεια (A-ke re-wa) ὡς κείμενος παρὰ τὸ εἰς τὸ Ταίναρον κείμενον στόμιον τοῦ Ἅδου. Τὸ θέμα $\sqrt{\alpha}$χερ ὑπόκειται καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ Ἀχέροντος, ὃν ἔδει νὰ διαβοῦν οἱ νεκροὶ κατὰ τὰς μυθολογικὰς παραδόσεις, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν Ἅδην καὶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀχερουσίας λίμνης. Τὸ δένδρον τὸ ὀνομαζόμενον κοινῶς λεύκη ἐκαλεῖτο διὰ τῆς λέξεως ἀχερωῖς ἐπειδὴ εἶναι ὑδρόφιλον. Ἐμυθολογεῖτο δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶχε κομισθῆ ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ ἐν Θεσπρωτίᾳ ποταμοῦ Ἀχέροντος. Ὁ Παυσανίας παρέχει μαρτυρίαν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ θρύλου γράφων ἐν V, 14 2 «τὴν δὲ λεύκην ὁ Ἡρακλῆς πεφυκυῖαν παρὰ τὸν Ἀχέροντα εὗρε τὸν ἐν Θεσπρωτίᾳ ποταμόν, καὶ τοῦδε ἕνεκά φασιν αὐτὴν Ἀχερωῖδα ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου κεκλῆσθαι». Τὸ αὐτὸ θέμα $\sqrt{\alpha}$χερ—ἐνεφανίζετο καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν $\sqrt{\alpha}$χελ—ὅπως δηλοῦται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγίστου τῶν ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ποταμῶν Ἀχελῴου Πρέπει ἐπίσης νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ὀνόματα Ἀχελῷος καὶ Ἀχέρων δὲν προσιδιάζουν ὡς ὀνομασίαι ἀποκλειστικῶς εἰς ἕνα καὶ μόνον ποταμόν. Οὕτω τὸ ὄνομα Ἀχέρων δὲν δηλοῖ μόνον τὸν ἐν Θεπρωτίᾳ κατ' ἐξοχὴν καλούμενον Ἀχέροντα Ὁ Στράβων ἀναφέρει ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ποταμὸν ἐν Ἤλιδι «καὶ ποταμοὶ δὲ δύο ἐγγὺς ῥέουσιν ὅ τε Δάλιος καὶ ὁ Ἀχέρων. Ὁ δὲ Ἀχέρων κατὰ τὴν πρὸς τὸν Ἅδην οἰκειότητα ὠνόμασται· ἐκτετίμηται γὰρ δὴ σφόδρα τά τε τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης ἱερὰ ἐνταῦθα καὶ τὸ τοῦ Ἅδου» (Στρ. Η 344). Ἀναφέρει δὲ (256) καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Βρεττίων ποταμὸν Ἀχέροντα. Τοῦ ἐν Θεσπρωτίᾳ Ἀχέροντος ποιεῖται μνείαν ἐν Ζ 324 Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος (ΙΙ 351—355 καὶ 745) ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν χώραν τῶν Μαριανδυνῶν ὑπάρχει προεξέχον ἀκρωτήριον ὀνομαζόμενον Ἀχερουσιάς, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Πόντου ποταμὸς ὀνομαζόμενος Ἀχέρων. Ὁμοίως καὶ τὸ ὄνομα Ἀχελῷος δὲν ἐδήλου μόνον τὸν ἐκ τῆς Μολοσσίδος πηγάζοντα ποταμὸν καὶ ῥέοντα διὰ μέσου τῆς Αἰτωλίας. Ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Ω 616) γνωρίζει Ἀχελῷον ποταμὸν πηγάζοντα

---

1) Πρβλ. «Πλάτων». Τεῦχ. 23)24 ἔτους 1960, σελ. 288.

ἐκ τοῦ Σιπύλου τῆς Φρυγίας. Ὁ Στράβων ἀνάφέρει προσέτι Ἀχελῷον ποταμὸν ἐν Δύμῃ τῆς Ἀχαΐας (Η 342) καὶ ἕτερον παρὰ τὴν Λαμίαν (Θ 434).

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ποιηταὶ ἐχρησιμοποίουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχελῴου ὡς δηλωτικὸν τῆς λέξεως ὕδωρ. Οὕτω ὁ Εὐριπ. εἰς τὰς Βάκχας 625 τὴν ἔκφρασιν «Ἀχελῷον φέρειν» λαμβάνει ὡς δηλοῦσαν «ὕδωρ φέρειν»· ὁ Λατῖνος συγγραφεὺς Macrobius (Sat, 5, 18, 4, 5) διέσωσε ἀπόσπασμα τοῦ Ἀριστοφάνους ἔνθα ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ σημασιολογικὴ χρῆσις «οἶνος οὐ μείξας πόμα Ἀχελῴῳ». Μεταξὺ τῶν θεμάτων τῶν δύο ποταμῶν ὑπάρχει φθογγολογική διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ ρ>λ. Αὕτη δύναται ἴσως νὰ ἐξηγηθῇ ὡς προελθοῦσα ἐξ ἀνομοιώσεως, εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς εἰς ὀνοματικοὺς σχηματισμοὺς ἐπηκολούθει ὁ αὐτὸς φθόγγος, ὡς συνέβη εἰς τὰς λέξεις Ἀλίαρτος ἀντὶ Ἀρίαρτος, Χαλάδριοι ἀντὶ Χαράδριοι.

Ἐὰν ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὸ τοπωνύμιον Me - ta - pa τῶν πινακίδων τὸ ἐπιζῆσαν μέχρι σήμερον ὡς δηλωτικὸν τοῦ Ταινάρου ὄνομα Ματαπᾶς διευκολυνόμεθα ὡς πρὸς τὴν διευκρίνησιν χωρίου τῆς Ἰλιάδος, ὅπερ πολλὰς μέχρι τοῦδε παρέσχε δυσχερείας εἰς τοὺς ἑρμηνευτάς. Εἰς τὴν ὑπὸ στοιχεῖον Ε ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος στίχ. 395—396 ἡ θεὰ Διώνη παρηγοροῦσα τὴν τραυματισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Διομήδους Ἀφροδίτην λέγει εἰς αὐτὴν ὅτι καὶ ὁ Ἅδης εἰς τὴν κατοικίαν τῶν νεκρῶν ἐπληγώθη διὰ βέλους ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους

«τλῆ δ' Ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀιστόν,
εὖτέ μιν ὠὐτὸς ἀνήρ, υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
ἐν Πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν».

Ὁ Ἀρίσταρχος διώρθωνε τὴν παραδεδομένην γραφὴν γράφων «ἐν πύλῳ» καὶ λαμβάνων τὴν λέξιν ὡς σημαίνουσαν τὴν πύλην τοῦ Ἅδου, εἰς ὃν εἰσήρχετο ὁ Ἡρακλῆς διὰ νὰ ἀπαγάγῃ τὸν Κέρβερον (Ἰλ. Θ 367). Εἶναι ὅμως προφανὲς ὅτι ἡ τοιαύτη διόρθωσις εἶναι ὅλως βεβιασμένη. Εἶχε προσέτι πλασθῆ ὡς ἐξηγητικὴ δικαιολόγησις τοῦ χωρίου τούτου ἡ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VI, 25, 3) καὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου (II, 7, 3) μνημονευομένη παράδοσις, καθ' ἣν ὁ Ἡρακλῆς ἐτραυμάτισε τὸν Ἅδην, ὅταν οὗτος ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν Πυλίων, καθ' ὧν ἐξεστράτευσιν ὁ ἥρως. Ἀλλὰ καὶ ἡ παράδοσις αὕτη δὲν παρέχει ἐπαρκῆ διασαφήνισιν ὡς πρὸς τὸ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁμηρικὸν χωρίον. Εἰς τοῦτο λέγεται ὅτι ὁ τραυματισμὸς τοῦ Ἅδου ἐγένετο ὄχι μόνον «ἐν Πύλῳ» ἀλλὰ καὶ «ἐν νεκύεσσι» δηλ. εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ κάτω κόσμου, ὅπου εὑρίσκονται οἱ θανόντες. Κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ εὑρεθῇ ἑρμηνεία συμβιβάζουσα ἀμφοτέρας τὰς ἀναγραφομένας τοπικὰς ἐνδείξεις.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰς σημασιολογικὰς ἐκδοχὰς ὑπὸ τὰς ὁποίας λαμβάνει τὸ τοπωνύμιον Πύλος ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ἰλιάδα, θὰ ἴδωμεν ὅτι δὲν νοεῖ μόνον αὐτὸ ὡς ἐνδεικτικὸν πόλεως. Ὁ Wilamowitz (Die Ilias und Homer[3] σελ. 207) ἔχει ἤδη σημειώσει ὅτι ἐν στίχῳ 712 τῆς ὑπὸ στοιχεῖον Λ ῥαψῳδίας τῆς Ἰλιάδος ἡ λέξις Πύλος δὲν εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς πόλεως Πύλου ἀλλὰ τῆς τοπικῆς περιοχῆς, ἥτις ὑπάγεται εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν της. Οἱ σχετικοὶ στίχοι ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

«Ἔστι δέ τις Θρυόεσσα πόλις, αἰπεῖα κολώνη,
τηλοῦ ἐπ' Ἀλφειοῦ, νεάτη Πύλου ἠμαθόεντος».

Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ εἰς τὸν 682 τῆς αὐτῆς ῥαψῳδίας, ἔνθα πρόκειται περὶ λείας ἵππων βοῶν καὶ προβάτων, ἅτινα οἱ Πύλιοι εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἤλιδα ὡδήγησαν εἰς τὴν ἰδικήν των περιοχὴν

«καὶ τὰ μὲν ἠλασάμεσθα Πύλον Νηλήιον εἴσω»

Λαμβάνοντες τὴν ἐν τῷ Ὁμηρικῷ στίχῳ ἔνδειξιν «ἐν Πύλῳ» ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν σημασίαν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν συμβιβασμὸν μὲ τὴν ἀκριβεστέραν ἔνδειξιν «ἐν νεκύεσσι». Διὰ τοῦ «ἐν Πύλῳ» σημαίνεται ἡ ἐπικράτεια τοῦ ἐν Πύλῳ ἐγκαθιδρυμένου βασιλείου. Διὰ τοῦ «ἐν νεκύεσσι» σημαίνεται ἀκριβέστερον ὁ τόπος, ἔνθα ἡ

μυθολογική παράδοσις ἐτοποθέτει τὸ στόμιον τοῦ Ἅδου δηλ. ἡ Μεταπία ἄκρα, τὸ Ταίναρον, ὁ νῦν Ματαπᾶς ὅπου ἐφαντάζετο ὡς ἐπισυμβάντα τὸν τραυματισμὸν τοῦ θεοῦ Ἅδου ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.

Οὐδεμία δυσχέρεια προκύπτει ἐκ τῆς τοποθετήσεως τῆς παραταιναρίου περιοχῆς εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἐν Πύλῳ βασιλείου.

Ὁ Ὅμηρος ἀποδίδει εἰς τὸν Νέστορα σταθερῶς τὸ ἐπίθετον «Γερήνιος». Καὶ ὁ Στράβων (σελ. 339, 353, 360) καὶ ὁ Παυσανίας πιστοποιοῦν τὴν ὕπαρξιν τῆς πόλεως Γερηνίας κειμένης ὀλίγον νοτιώτερον τῆς βαθείας σχισμῆς τοῦ ἐδάφους ἥτις ὠνομάζετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα «Χοίριος νάπη» καὶ ἀπετέλει τὸ ὅριον μεταξὺ Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου (Μεσσ, 1, 1). Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Γερηνίας διεσώθη μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἔνδειξιν «κόλπος τοῦ γερανοῦ», δι' ἧς ὀνομάζεται ἡ πρὸ τῆς ῥηθείσης τοποθεσίας θαλασσία περιοχή. Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν λήματι «Ἀχίλλειος δρόμος» ἀναφέρει ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχίλλειον ὑπάρχει «καὶ κώμη καὶ λιμὴν Μεσσήνης». Προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ παραταιναρίου λιμένος, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω. Ἡ πληροφορία τοῦ ἐν λόγῳ γεωγράφου ἔχει τὴν προέλευσίν της εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν τὸ βασίλειον τῆς Πύλου ἐξετείνεται ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς Μεσσηνίας ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου. Ἡ ὑφ' ἡμῶν προτεινομένη ταύτισις τῶν μυκηναϊκῶν τοπωνυμιῶν Me - ta - pa, A - ke - re - wa καὶ Ka - ra - do - ro μὲ τὸ Ταίναρον, τὸν Ἀχίλλειον λιμένα καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευομένην περιοχὴν τῆς Λακωνικῆς πόλεως Χαράδρας παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ βασιλείου τῆς Πύλου καὶ ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου.

Πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐντυπώσεων, ἃς εἶχε προκαλέσει ἡ κυριαρχία τῆς ἀναλυτικῆς σχολῆς ἐπὶ τῆς ἐρεύνης τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν, κατεφρονοῦντο ὡς ὅλως πλασματικαὶ αἱ πληροφορίαι αἱ προερχόμεναι ὑπὸ τοῦ τμήματος τῆς Β ῥαψῳδίας τῆς Ἰλιάδος, ὅπερ συνήθως ὀνομάζεται «Κατάλογος νεῶν». Ἡ ἔρευνα τῶν τελευταίων ἐτῶν τείνει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ τμῆμα τοῦτο παρέχει ἐκ γεωγραφικῆς καὶ ἐθνογραφικῆς ἐπόψεως πληροφορίας ἀκριβεστέρας ἐκείνων τὰς ὁποίας παρέχουν εἰς ἡμᾶς αἱ λοιπαὶ ῥαψῳδίαι.

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸν Ἐγγλιανὸν ἦλθε νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Πύλου ἐξετείνετο πέρα τῶν ὁρίων τῆς στενῶς νοουμένης χωρογραφικῆς του περιοχῆς. Κατ' ἀκολουθίαν λαμβάνει ἱστορικὸν κῦρος ἡ εἴδησις ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ «Καταλόγου τῶν νεῶν» καὶ πληροφοροῦσα ἡμᾶς ὅτι ἡ ναυτικὴ δύναμις ἣν ὡδήγησεν ὁ Νέστωρ πρὸς τὴν Τροίαν ἦτο ἡ δευτέρα εἰς ἀριθμὸν πλοίων. Ἠρίθμει 80 πλοῖα ὑπολειπομένη μόνον τοῦ στόλου τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅστις ἠρίθμει 100 πλοῖα. Ὁμιλῶν ὁ καθηγητὴς κ. Μαρινᾶτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν εἶπε κατὰ τὸν λόγον ὃν ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῇ δεξιώσει του ὅτι πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου πρέπει νὰ λαμβάνεται σοβαρῶς ὑπ' ὄψει καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων τοῦ Νέστορος ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ «Καταλόγου» εὑρίσκει τὴν ἐπιβεβαίωσίν του διὰ τῆς κατόπιν τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Πύλου ἀποκαλυφθείσης ἐκτάσεως τοῦ βασιλείου του. Προχωροῦντες περαιτέρω εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἐκπροσώπησις ὑπὸ τοῦ Νέστορος τοῦ ἱστορικοῦ στοιχείου εἰς τὸ ὁμηρικὸν ἔπος καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἰλ. Δ 697 κέ. συνιστωμένη τακτικὴ τῆς ἁρματομαχίας δὲν εἶναι ἁπλᾶ ποιητικὰ ἐφευρήματα ἀλλὰ κάτω ἀπὸ αὐτὰ ὑπόκειται ἱστορικός τις πυρήν. Ἡ περαιτέρω πρόοδος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πινακίδων τῆς γραμμικῆς γραφῆς Β θὰ ἐπιχύσῃ περισσότερον φῶς καὶ ἐπὶ τῆς διασαφηνίσεως τῶν ὁμηρικῶν προβλημάτων.